

ÅRSTIDS BREVET

STEINER
BARNE
HAGENE

pedagogikk i de første 7 år

I NORGE

HØST 2013

Innhold

4	Dikt	18	Barnehagen: Tilfredsstiller ikke ettåringens behov <i>Lars Smith</i>
5	Fra redaksjonen	22	Ettåringenes tilvenningsbehov i barnehagen <i>intervju med Bjørg Lobben Røed</i>
6	Nytt fra styret	23	Utenfor barnehageporten <i>Margrete Wiig</i>
8	Referat fra Cape Town <i>Eldbjørg Gjessing Paulsen</i>	24	Eplekartens grunnstensnedleggelse <i>Astrid H. Sundt</i>
11	Overlevering fra barnehage til skole <i>Bjørg Lobben Røed</i>	26	Hjemmelaget fuglemat
12	Høstfest i Aurora <i>Bjørg Lobben Røed</i>	26	Stokkbarking på Aurora Steinerbarnehage
14	Prinsipper for arbeid i småbarnsgrupper <i>Ingrid Pramling</i>	29	Annonser
		30	Kalender

Bidrag til neste nummer
sendes til redaksjonen senest:
1. februar, 1. mai,
1. september, 1 november.

Adresse:
Mette Johannessen,
Thorstadvegen 6,
2609 Lillehammer.

aarstidsbrevet@hotmail.com

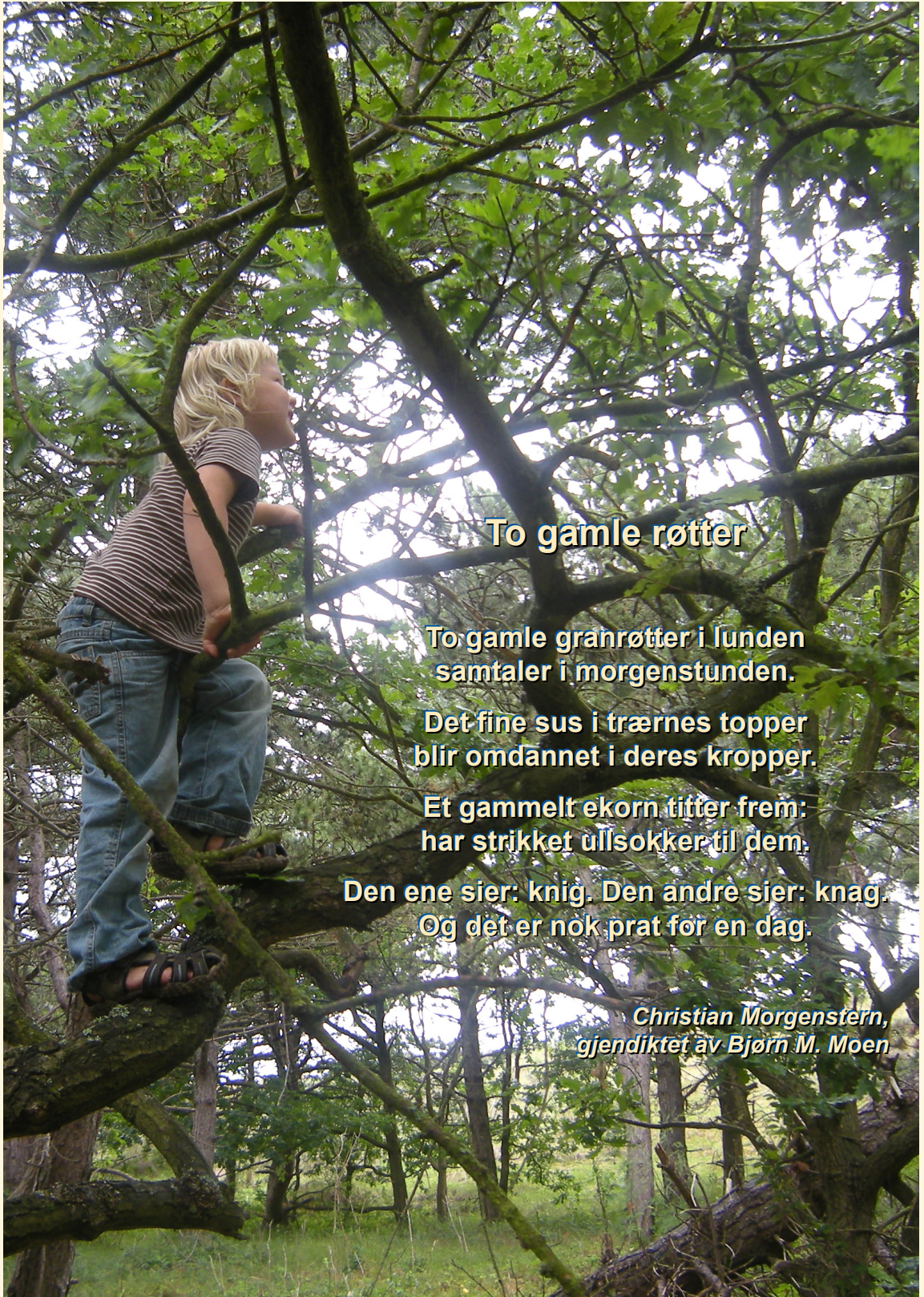
Telefon: 61278246/98836108

Abonnement:
Årsabonnement koster kr. 250.-.
Abonnementet løper til oppsigelse
foreligger.

Medlemskap i Steinerbarnehageforbundet
inkluderer et abonnement.

Stillingsannonser
for medlemsbarnehagene er gratis.
For andre annonser:
kontakt redaksjonen.

www.iaswece.org

To gamle røtter

To gamle granrøtter i lunden
samtaler i morgenstunden.

Det fine sus i trærnes topper
blir omdannet i deres kropper.

Et gammelt ekorn titter frem:
har strikket ullsokker til dem.

Den ene sier: knig. Den andre sier: knag.
Og det er nok prat for en dag.

*Christian Morgenstern,
gjendiktet av Bjørn M. Moen*

Steinerbarnehagene i Norge

En ny høst har lagt gavene sine på bordet vårt: gresskarets gyllne og solaktige fylde, side om side med rødbetenes tunge, røde, faste form. Barna sitter storøyd og betrakter høstbordet.

Se! En svane bøyer seg uredde ned mot den grønne dragen! Og der... der nærmer seg en stolt og oppreist ridder, og er det ikke et bustete troll i det mørke skogbrynet der borte?

Det er ganske stille i rommet, noen mumler, noen barn sitter med åpen munn. Alt er så underlig, høstbordet vekkes til liv og endrer seg i takt med øyet som ser. Alt blir levende. En purre er ikke lenger en purre, men en ridder med våkent blikk. Villvinen slingrer seg ut av dragens gap og blir med ett en giftig tunge. En staselig grønnkål gjemmer selveste selleritrollet under sine krusede blad.

De voksne har også kommet til høstfesten og flokker seg rundt barna - de ser med ett det som barna ser.

Det er så hverdagslig egentlig, for vi ser jo ganske enkelt et bord med grønnsaker på.

Men festens ramme gjør oss i stand til å løfte hverdagen litt. Vi klarer å utvide øyeblikket en aldri så liten stund og ser med nye øyne. Både store og små gleder seg over dette enkle: en årstid skifter og vi tar oss tid til å se tilbake.

Lange dager, lyse netter er forbi,
Høstens vinder spiller opp sin melodí.
Løvet faller av,
Fugl flyr over hav.
Min sommer farvel, takk for alt du gav.

For redaksjonen, Mette Johannessen.

Nytt fra styret

i Steinerbarnehageforbundet

Landsmøtet 2013 i PBL vedtok at PBL skulle bli en ren arbeidsgiverorganisasjon fra 1. januar 2014 (det som i dag kalles PBL – A). Det vil si at vårt felles forbundsmedlemsskap i PBL må opphøre fra januar 2014. PBL vil likevel legge alt til rette for å gi Steinerbarnehageforbundet en serviceavtale tilsvarende den vi har i dag uten at vi er tilknyttet arbeidsgiverorganisasjonen. De viktigste områdene vi trenger PBL til er: juridiske spørsmål med hverdagsjuss, advokathjelp med en sats for timebetaling og hjelp rundt rammefinansieringen.

Likeledes vil vi ha tilgang til forsikringsordninger, bedriftshelsetjeneste, HMS m. m..

Nå har vi hatt den første samtalen mellom PBL og representanter fra vårt styre. Vi har invitert PBL til årsmøtet, slik at de kan legge frem forslag for oss til en ny avtale og slik at vi kan få anledning til å stille spørsmål. Det kommer til å være løpende kontakt og drøftelser mellom Steinerbarnehageforbundet og PBL rundt ulike pakkeløsninger, frem til årsmøtet.

I mellomtiden er det viktig at dere som medlemmer og brukere av PBL gir oss tilbakemelding på hva som fungerer i dag og hva som mangler. En slik tilbakemelding vil gi et bedre grunnlag for utformingen av avtalen. Vær aktive nå og kom med innspill, for PBL er veldig tydelige på at de vil legge mest mulig til rette for ikke å miste oss.

Send innspill og tilbakemeldinger til
forbundet@steinerbarnehage.no

Forbundets styre:

Grete Gulbrandsen (forbundet@steinerbarnehage.no) er sekretær (30 %) fram til 2014 .
Hun er styrer på Linden Steinerbarnehage.

Björg Lobben Røed (aurora@steinerbarnehage.no) er innvalgt til 2015 som styreleder (30 %).
Hun er styrer i Aurora Steinerbarnehage på Nesodden.

Mette Johannessen (mette.johannessen@steinerskolen.no) er innvalgt til 2017 som redaktør for Årstidsbrevet (20%) og som IASWECE-representant (10 %) Siden 1997 har hun vært 1.klassepedagog.

Gro Løkken (solstreif@steinerbarnehage.no) er innvalgt til 2016.

Hun er styrer ved Solstreif Steinerbarnehage i Drammen.

Aurelia Udo de Haes (sommerfuglen@steinerbarnehage.no) er innvalgt til 2017.

Aurelia er steinerpedagog utdannet fra RSH og har drevet familiebarnehage i 10 år. Hun er pedagogisk leder for småbarnsgruppene i Sommerfuglen Steinerbarnehage.

Nordisk stevne 2014 i Järna, Sverige 4. – 6. april 2014

Forberedelsene til Nordisk stevne er i full gang. Temaet for dette stevnet dreier seg om barndommens helsebringende kjerneverdier. Foredragsholdere vil blant annet være Godi Keller og Ursula Flatters. Programmet legges ut på hjemmesiden vår så snart alt er klart.

Stevneavgiften vil være kr 1.700,- SEK. Reise og overnatting kommer som vanlig i tillegg.

Vi gleder oss til en arbeidshelg med våre svenske, danske, finske og islandske kollegaer.

To grunnstensnedleggelser er gjort.

Vi har overvært grunnstensnedleggelser på Kattugla Steinerbarnehage i Oslo og Eplekarten steinerbarnehage i Bergen. Vi gratulerer og ønsker de lykke til i deres videre arbeid.

Varme høsthilsener til alle,
Bjørge Lobben Røed
Styreleder.

Eskild Robinson Myklebostad (eskild.robinson.myklebostad@steinerbarnehage.no) er innvalgt til 2018.

Han er utdannet ved RSH og pedagogisk leder på en storebarnsavdeling ved Eventyrbrua Steinerbarnehage.

Astrid Helga Sundt (eplekarten@steinerbarnehage.no) fra Bergen er innvalgt til 2018.

Hun har en mastergrad fra RSH og er styrer ved Eplekarten Steinerbarnehage.

Margrete Wiig (haugtussa@steinerbarnehage.no) fra Ski er innvalgt som vara til 2015.

Hun er styrer ved Haugtussa Steinerbarnehage.

Frode Thorjussen (frode@musikkmarkedet.no) er innvalgt som vara til 2016. Han har musikkpedagogisk grunnutdanning og jobber for tiden med sin mastergrad ved RSH. Han er styrer på Steinerbarnehagen Rotnissen.

"Baby-Care" prosjektet

Etter 4 uker med undervisning, besøk i ulike barnehager og mange menneskemøter i Cape Town er jeg nok en gang fylt med inntrykk som jeg ønsker å dele med dere.

På stevnet i Trondheim fikk jeg vist noen glimt gjennom bilder fra arbeidet med prosjektet, her kommer litt mer informasjon om hvordan vi jobber sammen.

Siden i fjor har Nomathemba hatt ansvar for prosjektet sammen med meg, og gjennom hele året er det hun som holder kontakten med studentene, drar på besøk og veileder i barnehagene. Hun har 25 % stilling som blir betalt av Stjerneglimt Steinerbarnehage med hjelp fra IASWECE. I første omgang har vi forpliktet oss til 3 år. Det er en stor hjelp at noen følger opp prosjektet gjennom hele året og ikke bare

de fire ukene jeg er der nede og holder kurs.

Undervisning

Sammen holdt Nomathemba og jeg et to ukers kurs i småbarns pedagogikk. Den første uken deltok 9 studenter og den andre uken var det 12 studenter, inkludert noen fra i fjor.

Fordi klassene var små, fikk vi god kontakt med hver enkelt. Alle deltok aktivt, stilte spørsmål, kom med problemstillinger og vi diskuterte oss frem til mulige løsninger.

Gjennom tilbakemeldinger fra studentene kom det tydelig frem hva de har forstått og hva de kan bruke videre i arbeidet sitt. Her er noen av svarene vi fikk etter endt kurs:

* "Jeg har lært betydningen av å være 100 % tilstede når jeg møter et barn og vil prøve å jobbe sånn når jeg er tilbake i gruppen min."

* "Jeg har lært hvor viktig det er *hvordan* jeg berører et barn, *hvordan* jeg ser på barnet og *hvordan* jeg bruker stemmen min - dette er noen av de tingene jeg vil bruke i arbeidet med barna."

* "Jeg vil prøve å gjennomføre det jeg har lært på kurset, ikke bare i barnehagen, men også i min egen familie og mine barn hjemme."

- * "Jeg ønsker å gi barna i gruppen min, kjærlighet, glede og humor!"
- * "Jeg ønsker å formidle det jeg har lært til foreldrene i barnehagen."

I tillegg hadde de mange spørsmål, blant annet;

- * Hva gjør jeg når et barn fotfølger meg hele tiden?
- * Hva kan jeg gjøre hvis barnet gråter hele tiden?
- * Hvordan kan jeg møte hvert enkelt barn når vi har grupper på 20-25 småbarn eller mer?
- * Hvordan forteller du barna hvor mye du elsker dem?

Vi rakk ikke å diskutere alle spørsmålene, men dette vil Nomathemba jobbe videre med gjennom veiledning og kursing.

Den siste dagen hadde vi oppsumme-

ring og inviterte alle styrerne fra de barnehagene som hadde sendt sine ansatte på kurs. Slik fikk styrene et innblikk i hva studenten hadde vært gjennom på kurset og hva de vil ta med seg tilbake i arbeidet sitt. Studentene som fullførte begge kursene fikk kursbevis og var meget stolte.

Pedagogisk plan

Ved siden av kurs og besøk i barnehager har Ann Sharfman og jeg jobbet med en pedagogisk/metodisk plan for de minste barna, som skal kunne brukes av de som holder kurs i småbarns pedagogikk. Det er et spennende arbeid, og selv om vi ikke ble helt ferdige (det er første utkast) så er det et dokument som kan brukes både i Cape Town og andre steder hvor de har tilsvarende prosjekter. Tusen takk til Ann som bruker tid på dette!

Intervju

Til slutt et lite utdrag fra et intervju jeg hadde med Nomathemba:

Hva er din visjon/håp for fremtiden og spesielt for prosjektet «Baby-Care»?

Jeg ønsker å se prosjektet vokse og være med på å gjøre noen forskjeller i mange barns liv. For meg er det to områder som er viktig:

1. Foreldre samarbeid:

Hvis foreldrene forstår hvor viktig de første leveårene er for sine barn vil de se til at barnehagene driver på en forsvarlig måte. Foreldre i Townshipen har en sterk stemme. Hvis de vil ha noe endret, vil de bli hørt. Med støtte fra foreldrene vil det også være lettere for oss å jobbe med de ansatte.

2. Appellere til Ungdommen:

Formidle til ungdommen i skolene her i Sør Afrika og rundt om i verden. Jeg har sett mange frivillig ungdommer fra Tyskland som kommer hit for å jobbe for et år og opplever det virkelige livet i Townshipen. Jeg har sett hvordan det har forandret deres liv og holdninger til mennesker i alle aldre.

Et barn er et barn uansett hvor de kommer fra, hvilken religion eller kultur, hvilken farge på huden. Vi må ivareta våre røtter som vi har felles. Sammen kan vi bedre forstå behovene til et barn uansett hvor de er født.

Takk til Nomathemba.

Eldbjørg Gjessing Paulsen

Forslag til hvordan en overlevering av barn mellom steinerbarnehagene og steinerskolen kan se ut

Björg Lobben Røed

Det bør være to overleveringer.

- En til hele kollegiet.
- En til klasselæreren , evt, fritidshjem og andre som har daglig ansvar for barnet.

Formålet med overleveringer:

Ved overgangen fra barnehage til skole er det behov for å ivareta og styrke barnets sosiale selvoppfatning, trygghet, og det å bli sett for den man er. Det gir grunnlag for trivsel, motivasjon og læring

Overlevering til kollegiet:

Barnehagepedagogene vil gi en liten billedannelse av hvert enkelt barn slik at kollegiet ved skolen i fellesskap kan være med å bære barnets individualitet i sin bevissthet .

Punkter til hjelp i denne billedannelsen kan være:

- Barnets fulle navn og fødselsdato
- Tilknytning, bosted
- Hvor lenge barnet har gått i barnehagen
- Om barnet har søsken i barnehagen og/ eller skolen, evt hvilket nr. i rekken i søskenflokk
- Konstitusjon og væremåte i et kort bilde som gjør at vi alle kan få et sannferdig, objektivt bilde av barnet

Overlevering til klasselærer:

Denne informasjonen skal være mer inngående og gi nødvendige opplysninger som skaper bredere forståelse for og sikkerhet rundt hvert enkelt barn.

Barnehagene og skolen har et felles ansvar for at barnet og foreldrene skal oppleve at det er en sammenheng mellom barnehage og skole.

Informasjonspunkter til klasselærer fra pedagogisk leder i barnehagen:

- Sosial mestring
 - Motorisk mestring
 - Språklig mestring
 - Konsentrasjonsmestring
 - Etisk moralsk mestring
 - Fantasi og kreativitetsevne
 - Sansning og iaktagelsesevne
 - Helsemessige forhold som det er viktig å ha kunnskap om for å ivareta barnets sikkerhet best mulig
 - Forhold rundt familien
- Når informasjon videreføres av klasselærer til andre lærere i klassen, må foreldre ha gitt sitt samtykke

I forkant av høstfesten, samme uke har Aurora steinerbarnehage sitt første foreldremøte. Det er det en bestemt grunn til. Da får vi i tillegg til mye annet som hører et foreldremøte til, fortalt om høstfesten og hvordan den foregår. Da inviteres foreldre som har anledning og lyst til å delta i forberedelsene til selve festen. Vi har veldig gode erfaringer med å ha med foreldre her. Det er også en god måte for nye foreldre å bli kjent på.

Dagen før høstfesten tar alle barna med seg en pent pyntet kurv med grønnsaker, frukt, krydder, blomster osv. hjemmefra. Høstens grøde ganske enkelt.

Kurvene settes på vakre tepper så det danner et frodig bilde av høstens gaver.

På festdagen, som alltid er en fredag, kommer barna til vanlig tid og de foreldre

som skal hjelpe til. Alle må komme innen kl. 9.30.

Vi åpner dagen med grønnsakspill, hvor 6-årsgruppen dagen før har laget figurer av grønnsaker til grønnsakteateret. Historien lager seksårsgruppen og pedagogisk leder sammen og pedagogisk leder styrer spillet etter beste evne. De største i småbarnsgruppen inviteres også til teater noe som er stor stas og som blir tatt imot med stor andakt.

Deretter deler vi voksne oss inn i arbeidsgrupper og tar ansvar for de barna som er i gruppen vår. Vi jobber i et stort fellesskap av små og store mennesker.

Vi har ofte disse gruppene:

Kakebaking, brødbaking, suppelaging, kafegruppe, spikkegruppe, bålrensing med pinnebrødsteking. Smørristergruppe kan vi også ha. De minste barna elsker å

sitte sammen med voksne rundt bålet å lage pinnebrød. Kokken vår svinger opp med bryggepanna som er vedfyrt og her kan vi koke 100 liter suppe om vi ønsker det.

Fra kl. 13.30 er alle foreldre, søsken og bestforeldre velkommen til høstfest.

Menyen vi har å tilby er grønnsaksuppe med hjemmebakket brød, hjemmelaget eplekake med krem og kaffe til voksne og

saft til barna.

Vi avslutter festen med høstsanger og ringlek

Festen avsluttes ca. kl. 15.00.

Og for de som trenger det er det vanlig åpningstid.

Her er noen bilder fra en høstfest.

God høstfest!

Beste hilsen Bjørg Lobben Røed,
Aurora steinerbarnehage.

Prinsipper for arbeid i småbarnsgrupper

Ingrid Pramling

Med utgangspunkt i mange års forskning slår Gonzales-Mena og Widmeyer-Eyer (1980) fast ti prinsipper for arbeid i småbarnsgrupper:

1. Involver barna i ting de er interessert.

Dette innebærer at man som pedagog ikke bør gjøre ting for barn, men sammen med dem. Når man skifter bleie på et barn, bør man ikke gi det en leke for å distrahere det fra det den voksne gjør. I stedet bør man trekke barnet inn i aktiviteten "bleiebytte" ved å henlede barnets oppmerksomhet mot kroppen og hva som skjer med den. Bleiebyttet kan på den måten bli til en pedagogisk erfaring som gjør at barnet øker sin oppmerksomhetssfære, sin kroppslige bevissthet og samarbeidsevne. Av mange liknende erfaringer lærer barnet om verden og mennesker gjennom mellommenneskelige forhold.

Siden interaksjonen mellom en voksen og et barn er av største betydning både for trivsel og utvikling, er det nødvendig for en pedagog å tenke igjennom hvilke muligheter for helhetlig samspill som finnes i løpet av dagen. Bleieskifting er bare

en slik anledning, som dessuten forekommer regelmessig. Hvis både barn og pedagog er helt nærværende og fokuserer på samme oppgave, er forutsetningene til stede for en gunstig pedagogikk.

Småbarn kan være oppmerksomme og konsentrerte i lange stunder av gangen hvis det er noe som interesserer eller angår dem. Hvis miljøet derimot ikke tilbyr dem dette, retter de stadig oppmerksomheten mot noe nytt.

2. Sats på kvalitetstid.

Kvalitetstid innebærer at den voksne er fullstendig engasjert i det barnet som samspillet pågår med. Ved at andre barn ved andre anledninger selv har fått oppleve hundre prosent oppmerksomhet den voksnes side, kan disse være villige til å vente sin tur og til en viss grad forstå at det som skjer akkurat nå mellom pedagogen og et annet barn.

En annen form for kvalitetstid er når pedagogen gjør seg tilgjengelig uten aktivt å foreta seg noe eller sette i gang noe. Et eksempel på dette er å sitte på gulvet, der barna tommer rundt, og bare svare på bar-

"En annen form for kvalitetstid er når pedagogen gjør seg tilgjengelig uten aktivt å foreta seg noe eller sette i gang noe."

nas agering, bare finnes tilgjengelig, men nær barna slik at de lett får kontakt. Å ikke være den som styrer og viser ting for småbarn, er vanskelig for mange voksne. Å være lydhør og responderende er en ferdighet som voksne trenger å lære seg; det er ikke noe alle har naturlig anlegg for.

Den formen for kvalitetstid man oftest tenker på i småbarnsarbeidet, er den man har når barn og voksne er sammen om en aktivitet via en dialog, det vil si når barn og voksne samspiller slik at de vekselvis er initiativtakere og lyttere. Selvsagt trenger barn å få være i fred for voksnes samspill også, men dette virker som mindre problem i barnehagen. Det vesentlige med kvalitetstid er at den må bygges inn i organisasjonen i ansvaret hos pedagogen slik at barn garanteres litt av den hver dag. Dette innebærer at fokus på ett og ett barn må være både tillatt og kunne oppmuntres i småbarnsarbeidet.

3. Lær hvert enkelt barns unike måter å kommunisere på og lær deg din egen måte.

Som pedagog må man snakke direkte til barnet om hva man skal gjøre. Ved å benytte både kroppsspråk og ord i tolkning, svar og diskusjon, med hjelp fra stemmestyrke og intonasjon, fanges det Lille barnets oppmerksomhet, og det lærer seg at tale er kommunikasjon. Det lærer seg ord og språk i en sammenheng ved at pedagogen snakker naturlig uten å gjenta ord gang på gang eller bruke barnespråk.

Barn lærer seg tidlig å tolke ikke-verbalt språk, som gester, mimikk, blikk osv. Det er derfor viktig at ansikt, kropp og bevegelser ikke formidler et annet budskap enn ordenes. Småbarn trenger tydelig og klar kommunikasjon med voksne som virkelig prøver å forstå hvert enkelt barns signaler.

4. Sats tid og energi på å bygge opp "hele" barnets verden.

Småbarn trenger å bli stimulert fysisk, sosialt, emosjonelt og intellektuelt. Ingen av disse aspektene utvides spesifikt fordi om man tyr til spesielt materiale, øvelser eller aktiviteter. Utviklingen stimuleres best i hverdagens rutinesituasjoner, i mellommenneskelige forhold, i opplevelser og erfaringer og barns lek. Hvis hverdagen utnyttes pedagogisk, bidrar dette til barns intellektuelle, sosiale, emosjonelle og fysiske vekst.

5. Respekter småbarn som fullverdige mennesker.

Å respektere barn innebærer samtidig å lære dem å respektere voksne. Hva innebærer det å respektere et barn som er yngre enn fire år? Et viktig aspekt er at man alltid forbereder og forklarer barn hva som skal skje. Ingen barn i førskolealder er for unge til ikke kunne forberedes verbalt på alt fra bleieskift og mating til opprydding av leketøy.

Altfor ofte ser man småbarnspedagoger som plutselig løfter et barn opp fra gulvet og går av sted med det til stellerrommet, uten å si et ord til barnet. Småbarn bæres iblant rundt som gjenstander som må beskyttes for omverdenen. Spesielt synes jeg å se dette i utvidede søskengrupper, der det lille barnet blir den man klemmer på mens man snakker med de eldre barna.

Småbarn må få prøve, eksperimentere og uttrykke sine frustrasjoner. Som voksen trenger man ikke å løse alle barns problemer, men heller vise at man forstår at de er lei seg for at en annen tok sykkelen, at de mistet isen, at byggingen med klosser ikke ble som barnet ville osv. Den voksne må la barnet få vise hva det har behov for. Vi hjelper ikke et frustrert og rasende barn

ved å klemme og trøste for å få barnet til å tie stille, men hvis vi holder ut og viser vår støtte, søker barnet trøst hos den voksne når det er beredt til å ta imot den. Det absolutt mest respektløse man kan gjøre mot et lite barn, er å ironisere eller snakke nedlatende om barnets handlemåte.

6. Vær ærlig overfor følelsene dine.

På samme måte som små barn ikke skal behøve å late som om de er glade når de ikke er det, må også pedagoger få lov til å bli sinte, redde, opprørte og engstelige iblant. Det handler ikke om å bebreide, anklage, dømme eller stigmatisere barn, men heller om å uttrykke følelser ved å relatere dem tydelig til situasjonen. Man bør som pedagog verken skjule eller blåse opp følelsene sine.

7. Vær forbilde for ønsket atferd.

For å fungere som modell er det viktig at man samarbeider og kommuniserer med barna, respekterer og viser dem sine ærlige følelser. Småbarn har behov for å føle tillit og å vite at det finnes voksne som griper inn når noe glipper for dem. Den voksne må for eksempel våge å sette grenser og si klart ifra hva som er tillatt og ikke.

Det er skremmende både for de utagerende og de utsatte barna om ikke en voksen griper inn og stopper konflikter i tide. Det aggressive barnet må håndteres varsomt og ikke fordømmende. Det utsatte barnet trenger empati og ikke bare sympati, det vil si at barnets nødsituasjon må erkjennes, men uten at man synes

synd på det. Hvis barn som er utsatte, får altfor mye sympati av den voksne, er det risiko for at barnet lærer seg å bli "den hjelpeløse", siden hjelpeløsheten fører til at den voksne gir barnet kjærlighet og oppmerksomhet.

8. Gi barn anledning til å løse egne problemer.

Småbarn greier ofte å løse mye mer avanserte problemer enn vi tror. Den voksnes rolle må være å gi barn tid og frihet til å arbeide med problemet sitt. Hvis et barn kjemper konsentrert for å ta på seg skoene sine, må det naturligvis få gjøre det. Hvis et barn kryper inn under et bord og prøver å reise seg opp, noe som ikke går og dermed blir lei seg, skal ikke den voksne ile til unnsetning og hente fram barnet. Den voksne bør i stedet prate rolig og støttende med barnet for at det skal kunne løse problemet sitt selv. Selv om barnet er frustrert, trives det bedre med å få hjelp til selvhjelp enn av at noen løser problemet for det.

9. Gi barn sikkerhet og tillit.

For å gi barn sikkerhet og tillit kreves det voksne som er tilgjengelige og som gir barnet styrke og oppmuntring. Det kreves at barnet vet hva som skal hende, at det forberedes på oppbrudd og forandring, for eksempel at foreldrene skal gå. Barn lærer seg å stole på voksne som sier ifra at de har tenkt å gå selv om barnet dermed blir lei seg og gråter. Å lære seg å forutsi hva som kommer til å skje, er en viktig side ved det å bygge opp tillit hos barn.

"Det er skremmende både for de utagerende og de utsatte barna om ikke en voksen griper inn og stopper konflikter i tide."

10. Se hvert utviklingssteg som viktig i seg selv.

Barn trives med å kunne føle at det er i orden å gi seg hen til det som opptar det i øyeblikket. Som voksen kan man stimulere og gi barn forutsetninger for å utvikles og lære. Men alt må få ta den tiden som trengs. Har barnet for eksempel akkurat lærs seg å spise selv, kan man ikke samtidig forlange at det skal spise uten å søle. Å prøve å skynde på barns utvikling gir sjelden den effekten man har tenkt seg. Å få gjøre noe grundig og helhjertet som barn er den beste forberedelsen for neste steg i utviklingen.

Gonzales-Mena og Widmeyer-Ever (1980) mener at disse ti prinsippene i voksen-barn interaksjonen fører til en måte å betrakte individet på som innebærer at svært små barn, til og med spedbarn, må behandles som de menneskelige vesener de er. Ansvar for en god voksen-barn-relasjon ligger hos den respektfulle, beredvillige voksne som kan gå inn i et gjensidig samspill med barnet over tid. En slik relasjon er grunnlaget for all omsorg og pedagogikk i småbarnsgrupper.

Sammenfattende kan man si at både pedagogens kunnskap og hennes forestillinger er av avgjørende betydning for hvordan hun møter barn og deres behov i barnehagen. Men både kunnskap og forestillinger utvikles og forandres gjennom nye erfaringer og videreutdanning. Tiden, samfunnet og barna forandrer seg, og den dynamikken må også påvirke barnehagepersonalet.

Denne artikkelen er hentet fra boken "Barnehage for de yngste – En forskningsoversikt" av Ingrid Pramling. Boken er gitt ut på forlaget Pedagogisk Forum 1995.

Tips til foreldre

- * Varme og hengivenhet er viktig. Men grensesetting er også en del av foreldrerollen.
- * Vær konsekvent, vennlig og bestemt når du setter grenser. Har du lagt deg på en linje - hold på den.
- * Ikke vent til du blir sint med å fortelle hvor grensen går. Ellers assosieres regler med noe negativt, og ungene gjør dem ikke til sine.
- * Med tenåringer kan rimeligheten av regler diskuteres. Sammen kommer dere fram til hvor nivået skal ligge. Men husk: det er du som bestemmer hvor skapet skal stå.
- * Det første året skal bare varmekonsentrasjonen vektlegges. Ved halvannet års alder kan du forsiktig begynne å sette grenser.
- * Det er ikke alltid sunt "å få det ut". Lær heller barna å kjenne etter hvordan de har det - og snakk sammen om det! Som forelder må du selv lære å kontrollere sinnet ditt.
- * Lær barna dine at de må yte for å oppnå noe. Still rimelige og alders-tilpassede krav.

Kilde: Turid Suzanne Berg-Nielsen, psykolog og førsteamanuensis ved psykologisk institutt, NTNU.

Barnehagen:

Tilfredsstiller ikke ettåringens behov

Lars Smith

Aldri har så mange *små* barn gått i barnehage som nå: I 2008 begynte nærmere førti tusen norske ettåringer i denne formen for gruppebasert omsorg. – Jeg kan vanskelig se at de minste barnas tilknytningsbehov kan tilfredsstilles fullt ut i en barnehagesituasjon, sier *Lars Smith*.

MANGLER FORSKNING: – Før en storstilt utbygging hadde det vært naturlig å spørre hvordan det er for de minste barna å tilbringe det meste av dagen i gruppebasert omsorg, mener Lars Smith. (Foto: Ola Sæther.)

Norge gjennomfører en historisk satsing på barnehager. De minste barna, som inntil nylig helst fant omsorg hos foreldre eller dagmamma, er på full fart inn i barnehagene. Mens 15 prosent av landets ett- og toåringer gikk i barnehage i 1990, er andelen nå over 70 prosent. Samtidig er oppholdstiden gått kraftig opp. På få år er norske ettåringers liv radikalt endret.

Hvordan er den nye hverdagen for de min-

ste? Leg og lærd strides derom. Debatten gikk varm sist høst i noen av landets større aviser, delvis oppildnet av journalist *Simen Tveitereids* politiske pamflett av en bok: *Hva skal vi med barn?*

Professor Lars Smith ved Psykologisk institutt, Universitetet i Oslo, er en av landets fremste eksperter på barns utvikling. – I norske barnehager legges det for liten vekt på barnas behov for tilknytning, hevder han.

Barns tilknytning

Smith viser til at studiet av barns tilknytning står helt sentralt i utviklingspsykologien.

– Den engelske barnepsykiateren *John Bowlby* er skaperen av moderne tilknytningsteori: Å knytte varige, følelsesmessige bånd til sine nærmeste omsorgspersoner, til noen som er større og sterkere, klokere – og samtidig snill, er en medfødt tilbøyelighet og helt grunnleggende for barnets utvikling. I årenes løp er det gjennomført en lang rekke studier i mange land, og teorien er i dag blant de aller best

fundamenterte i faget, påpeker Smith, som også er seniorforsker ved Nasjonalt kompetansenettverk for sped- og småbarns psykiske helse.

Protest, fortvilelse, frakobling

Tilknytning er et atferdssystem; det er biologisk betinget og evolusjonsbasert. Atferden omfatter både *signaler*, som smil og gråt, og *bevegelser* som øker sannsynligheten for fysisk nærhet til tilknytningspersonen.

Tilknytning utvikles fra barnet er om lag et halvt år gammelt. Fra da av vil barn reagere på en særegen måte når de blir skilt fra den primære omsorgsgiveren sin.

– Det er lettest å observere tilknytningsatferd hos barn fra ett år og opp til tre-fire år. Da er barnas strategier svært tydelige, påpeker Smith. Atferden ved atskillelse fra en tilknytningsperson deles inn i fasene protest, fortvilelse og frakobling. Barnet virker først dypt foruroliget over å ha mistet sin nærmeste, det forventer at hun eller han kommer tilbake og avviser andres forsøk på å trøste.

– I fasen med fortvilelse tyder atferden på økt håpløshet og sorg hos barnet, og det trekker seg tilbake. Frakoblingsfasen blir ofte feiltolket som at tilstanden har bedret seg, fordi barnet ikke lenger avviser de nye omsorgspersonene. Om tilknytningspersonen kommer, kan barnet opptre likegyldig eller vende seg bort.

Tilknytningsatferden aktiveres under visse betingelser og opphører under andre vilkår, selv om selve tilknytningsbåndet er varig og ofte har samme kvalitet over tid.

– En tilknytningsrelevant situasjon er når de minste barna blir levert og hentet i barnehagen, sier han, og viser til at sepa-

rasjonsangsten kommer sterkest til uttrykk hos barn mellom 12 og 18 måneder, nettopp i den alderen når de fleste norske barn nå begynner i barnehage, bemerker Smith.

'På reise' 100 ganger daglig

Sammenhengende og kjærlig oppmerksomhet fra én eller noen få primære omsorgspersoner over en lengre periode, er avgjørende for at tilknytningen skal bli trygg.

– Tilknytningspersonen fungerer som sikker base og trygg havn for barnet. Barnet kan utfolde seg og utforske omverdenen fra denne plattformen, for så å vende tilbake når det trenger det for å få trøst, for å dele glede og for å få følelsene sine organisert. Et spedbarn kan gjøre disse 'reisene' ut i verden og tilbake flere hundre ganger om dagen. Et barn mellom ett og to år foretar denne altemneringen kanskje mellom femti og hundre ganger daglig. Det er viktig å få foreldre og barnehageansatte til å skjønne at denne vekslingen er helt essensiell. Å forstå hvor barnet befinder seg i denne vekslingen, er å forstå tilknytning, poengterer Smith.

Stadig flere barn i Norge får omsorg av profesjonelle i løpet av sine første to leveår. Samtidig er enhetene blitt større og andelen fagutdannende mindre. I tillegg er troen på barn som aktive og selvstendige deltakere – også de minste – styrket. Professoren mener det er grunn til å spørre hva dette kan ha å si for barnas muligheter til å utvikle en trygg tilknytning.

Emosjonelt forpliktet

– I en barnehagesituasjon med mange barn og lite organisert aktivitet, kan det være vanskelig for de ansatte å få øye på dynamikken i ettåringers behov. Og når

flere barn må dele på de voksnes oppmerksomhet, blir det nødvendigvis mindre en-til-en-kontakt, påpeker Smith.

I en normal barnehagehverdag har barna en rekke voksne de må forholde seg til, og i mange barnehager er det mye utskifting av personalet. Omgivelsene kan framstå som kaotiske og uoversiktlige for de minste. Professoren mener at barn *kan* danne tilknytning til ansatte i barnehagen – under visse betingelser.

– Det krever framfor alt *stabilitet*. Barnet trenger forvissning om den voksnes psykologiske tilgjengelighet, ikke bare når det gråter. De ansatte må være emosjonelt til stede for å dekke barnets tilknytningsbehov. Han eller hun må forplikte seg emosjonelt overfor det enkelte barn, investere følelsene sine i det, og barnet må vite at den voksne er tilgjengelig når det trenger det, sier Smith.

Den alternative omsorgspersonen bør kunne ta barnets perspektiv, dele glede, gi trøst, være følsom for barnets signaler og ha evne til å leve seg inn i barnets mentale forestillinger.

– I profesjonaliteten ligger det en distansering. Det er krevende virkelig å kunne bety noe for den en har omsorg for. Og nettopp her ligger betenkeligheten, mener psykologiprofessoren.

Om mor går på veggen

– Det å la barn begynne i barnehage i ettårsalder er ikke uproblematisk i et tilknytningsperspektiv, understreker Smith. Professoren vil likevel ikke si at barnehager *ikke* er bra for de minste barna.

– Om mor eller far er hjemme og ønsker

det, er jeg ikke i tvil om at det er best for de minste barna. Men om en mor går på veggen fordi hun kjeder seg, om hun lider av depresjon, om det sågar er snakk om mishandling eller vanskjøtsel, stiller det seg annerledes. Man kan ikke si at barn

ikke skal begynne i barnehagen når de er ett år. Barn er dessuten ulike, noen er sårbare,

andre mer robuste.

Flere barn får problemer

Et barn med trygg tilknytning til sin primære omsorgsgiver, vil reagere når han eller hun forlater det kortvarig. Når omsorgsgiveren er tilbake, vil barnet søke nærkontakt, og de vil ha en åpen kommunikasjon. Et barn med utrygg tilknytning vil enten gi et feil signal ved å la være å ta kontakt med moren, eller det vil forholde seg til henne på en ambivalent eller konfliktfylt måte.

De trygge barna viser større omgjengelighet og bedre samarbeidsevner, de er flinkere til å tolerere stress og regulere følelsene sine.

– Beregninger fra mange land indikerer at andelen barn som har en trygg tilknytning, er på 60–70 prosent. Det betyr at så mye som 30–40 prosent har en eller annen form for utrygg eller desorganisert tilknytning, påpeker Smith.

Tilknytningsrelatert forskning foregår nå mange steder i verden. Resultater fra oppfølgingsundersøkelser som har gått over lang tid, viser sammenhenger mellom utrygg/desorganisert tilknytning i barndommen og psykososiale vansker hos ungdom og voksne.

– Svært mange forstyrrelser som vi ser hos ungdom, som ADHD, spiseforstyrrelser, ulike depressive tilstander og personlighetsforstyrrelser, har sin rot i utrygg og desorganisert tilknytning. Det anslås at hvert tiende barn i førskolealder har så store psykiske plager at de har problemer med å fungere i sitt daglige liv. Mellom 30 000 og 40 000 norske barn vil ha hatt en form for psykiske problemer før de når skolealder, anslår Smith.

Ingen forskning

Professoren mener at ettåringenes massive inntreden i norske barnehager de aller

siste årene har skjedd uten tilstrekkelige kunnskaper.

– Før en storstilt utbygging av barnehager hadde det vært naturlig å spørre hvordan det er for de minste barna å tilbringe det meste av dagen i gruppebasert omsorg. Jeg konstaterer at det ikke er gjennomført forskning her i landet som kunne gi oss svar.

Tidligere publisert i Apollon, 5. mar. 2009.

FØR OG NÅ: Tidligere var mamma barnets viktigste - og i praksis ofte eneste - tilknytningsperson. I dag har profesjonelle omsorgsgivere delvis gått inn i hennes sted. (Foto: privat.)

TILKNYTNING

John Bowlby (1907–1990) brukte begrepet 'tilknytning' for å beskrive både barnets *tilknytningsatferd* (som fremmer nærhet og kontakt) og de følelsesmessige båndene som utvikles mellom barnet og dets primære omsorgsgivere, og det biologisk baserte *tilknytningssystemet*.

Tilknytning er et **atferdssystem** som i løpet av menneskets evolusjon har fremmet små barns mulighet for å overleve ved at det minsket risikoen for at de kom på avveie.

Barnets tilknytning blir normalt etablert i løpet av andre levehalvår. For barn mellom ett og to år er fysisk tilgjengelighet til tilknytningspersonen vesentlig, men etter toårsalderen blir psykologisk tilgjengelighet viktigere. Tilknytning har sammenheng med bestemte hjernemekanismer, særlig på høyre side – i den såkalte sosiale hjerne.

Ettåringenes tilvenningsbehov i barnehagen

Et intervju med Bjørg Lobben Røed

Trenger ettåringer en annen type tilvenning enn de større barna?

Ja, det vil jeg si, for disse barna har ingen bevissthet om at de skal overlates til andre enn foreldrene og kan ikke utrykke seg via språket som eldre barn, derfor er det enda mer krevende og et enda større ansvar å ta imot disse små og ta ansvar for dem. Man må være meget lyttende og iakttagende og øve seg i å lese hvert enkelt barn. Det er også ofte sårt for en mor og en far og forlate disse små så foreldrene trenger også omsorg, forståelse og tid på at alt skal være trygt og godt for barnet deres. Det er selvfølgelig alltid slik samme hvilken alder det gjelder at foreldre vil at barna skal ha det trygt og godt i barnehagen, men det er lettere å vite når et barn kan utrykke seg verbalt, med de små er det veldig viktig å lese deres kroppsspråk på alle måter.

Hvordan tilrettelegger dere tilvenningen for disse barna?

Vi har et veldig tett samarbeid med foreldrene i innkjøringsfasen av de små. Foreldrene er hos oss og vi er med når de steller barna. Vi ønsker å vite mest mulig om hvert enkelt barns rytme, sove

og spisevaner. Det varierer hvor lenge foreldrene har innkjøring med disse barna, men de fleste har i hvert fall en drøy uke eller mer. Vi tar det gradvis. Først er foreldrene med og viser oss hvordan de pleier å gjøre, de er der korte dager i begynnelsen og er med på første måltid, så går de som regel hjem til sovetid. Trinn to er at foreldrene legger barna i barnehagen og tar seg en tur imens, og tar barnet opp igjen etter soving. Så overtar personalet gradvis oppgavene til barnet virker trygg på oss. De har også med seg en klut, tøybit, dukke el. I. som er deres egen til å ha i vognen som har lukt av mor og far i seg

Hvordan ser man om en ettåring er "ferdig tilvent"/klar for å være i barnehagen uten mor eller far?

Svar: Det at barnet virker trygg på oss og at det viser glede ved å se oss. At det vil komme til oss når foreldrene overlater barnet. Jeg vet ikke helt om en ettåring kan bli "ferdig tilvent". Jeg skulle ønske at samfunnet var slik lagt opp at ettåringen fikk være hjemme med foreldrene.

Tidligere publisert i tidsskriftet Foreldre og barn.

Utenfor barnehageporten

Siden 2009 har styrerne i steinerbarnehagene i Oslo, Akershus og Østfold møttes hos hverandre ca 3 ganger i året for å dele erfaringer og diskutere felles saker. Det har vært nyttig og hyggelig. En føler seg som en del av et fellesskap. Mer om dette på denne siden.

Ut av dette vokste tanken om et styrket faglig fellesskap mellom alle barnehagene i landet.

Vi har jo Årstidsbrevet som kommer ut 4 ganger i året, Årsmøtet i forbundet og årlige Barnehagestevnet. Men hvorfor ikke ta nye medier i bruk? Årsmøtet i Forbundet i 2011 vedtok å opprette et Webforum via hjemmesiden der vi kunne ha en løpende faglig utveksling. På årsmøtet i 2013 ble forumet demonstrert.

Men dessverre er det ingen som bruker det. Og jeg skjønner ikke helt hvorfor. Er det teknisk vanskelig, har en ikke «tid», ser en ingen nytte, vil en ikke dele dokumenter, er nettet for fremmed? Håper på noen tilbakemeldinger til haugtussa@steinerbarnehage.no

Hilsen *Margrete Wiig*
Styrer i Haugtussa Ås

Finner støtte i styrernetverk

Siden 2009 har styrerne i Steinerbarnehagene i Oslo, Akershus og Østfold treftes 2-3 ganger i året for å utveksle erfaringer. Vi har møttes hos hverandre og får dermed også sett med egne øyne hvordan andre har det. Her er det tips å plukke opp.

Temaene på møtene settes opp etter hva som er aktuelt for driften av barnehagene og hva den enkelte er opptatt av.

På siste møte i Fredrikstad kan nevnes brukerundersøkelser, årsplan, foreldreråd, engasjement hos foreldre og medarbeidersamtaler. Her lærer vi mye av hverandre. Diskusjonen er annerledes når vi har felles utgangspunkt i steinerpedagogikken og medarbeiderskap som styringsform.

I løpet av disse årene har vi fått flere nye kolleger. Har inntrykk av at nettverket er en særlig støtte for dem.

Tilstede var fra venstre Therese Borgland fra Fredrikstad, Rønnaug Sand fra Grav, Elisabeth Sæhl Olsen fra Lørensk, Mari Riise Knutsen fra Eventyrbrua, Tone Bjerkely fra Hvalstad, Pia Rivenæs fra Askim, Karin Kristiansen fra Moss, Anne Grete Hansen fra Nordstrand og Margrete Wiig fra Ås.

God plass i Fredrikstad

Steinerbarnehagen Veslefrikk i Fredrikstad ligger på tomten ved siden av Skolen i utkanten av byen med boligfelt på den ene siden og jorder på den andre. Det er et bygg i ekte steinerarkitektur som ble bygget i 1990.

Her er det god plass til en avdeling med 10 små barn og en med 24 store barn. Plassen er så stor at kommunen har vært på dem for å ta inn flere barn, men foreløpig har de holdt stand.

Fredrikstad er av de kommuner som har kuttet i tilskuddene i forbindelse med den nye økonomiske reformen. Det er mye usikkerhet og dårlig råd.

Men foreldrene slutter opp om barnehagen. Her er tilbakemeldingene gode og innsatsen er stor på dugnadene.

De pedagogiske satsingsområdene er leken, etterligning, sansene, likestilling (spesielt ser vi på leken) og mobbing, forteller styrer Therese Borgland.

Eplekartens grunnstensnedleggelse

Torsdag femte september skjedde det, og det ble en høytidelig liten stund for alle.

Det var en seremoni mange av oss hadde gledet oss til lenge, men som alle hadde lite erfaring med, og derfor bygget opp på veldig fritt grunnlag. Vi laget et program akkurat slik vi selv ønsket oss det. Tidspunktet ble bestemt ut fra byggeprosessen, det vil si at betongen på gulvet i kjelleren var lagt. I det var et liten åpning der skrinet (grunnstenen) skulle mures inn satt igjen.

Samme dag hadde vi fått opp skiltet med Maurelizes flotte tegning av den nye barnehagen og teksten «Her bygger Eplekartens Steinerbarhage». Det var fint å stå på toppen av barnehagebakken å ønske gjestene velkommen og vise dem hvordan vi ser for oss at bygget skal bli!

Da alle var kommet, lød en spinkel fløyte tone nede fra den nymurte kjelleren uten tak der grunnstenen skulle legges. På det signalet gikk barnehagebarna (utenom dem som satt i vogner) ned trappen og inn sammen med alle medarbeiderne fra barnehagen og noen av gjestene. Resten ble stående

rundt gjerdet oppe på kanten. Der nede var det en flott akustikk, og lyden bar fint

opp til dem som sto over oss. Jeg hadde gleden av å ønske velkommen og presentere det lille programmet vårt. Vi var veldig glade for å se så mange samlet!

Både dem som har skapt og skaper vårt

spennende nybygg helt fra tegnebrettet via den konkrete byggingen, helt fra utformingen til finansieringen, helt fra tomten til tårnet! Der var arkitekt Vidar Runde Synnevåg, prosjektleder Harald Bjørndahl og vår gode hjelper Christian Rieber. Der var håndverkere og arbeidsfolk som reiser bygget. Der var tidligere barnehagebarn og

foreldre som har fulgt oss på veien, naboene fra Helgeseter som skal leve med oss, Bjørg Lobben Røed fra steinerbarnehageforbundet som vi er en del av og kolleger fra Tryllefløyten og fra Steinerskolen på Paradis. Representanter fra Bergen Kommune hadde også svart ja takk til invitasjon, men måtte melde avbud i siste øyeblikk.

Torhild åpnet med en nydelig sang av Sparre Olsen. Etter det fortalte Trudi et eventyr som handlet om akkurat vår lille barnehage og den veien den har lagt ut på.

Så kom Bjørg frem, og det var spennende for barna å høre at hun hadde reist helt fra Oslo med fly for å dele denne dagen med oss. Et vakkert bilde hadde hun også malt og hun ga oss det sammen med diktet om det å bare være til, slik barnet kan. Siden fikk vi blomster og hilsener

fra flere, og både Lars Konradsen fra Helgeseter og Christian Rieber grep ordet, gratulerte og ønsket oss varmt lykke til.

Nå delte alle barn og voksne fra barnehagen sangen
Se mitt lille Epleskrin av Gulle Brun med gjestene:

*Se mitt lille Epleskrin, - Formen er så rund og fin
Skjult for øyet, - dypt der inne, - du et stjerneverom kan finne
Der er skjult en liten skatt, - Sover lange vinternatt
Våkner så på solens bud, - Folder til et tre seg ut
Framt det strekker kvister små, - Opp imot det himmelblå
Stjerneblomster, stjernesne, - Skjenker engler - Epletre!*

og etter det røpet jeg hva som ligger i skrinet

- ☞ Barnas spor: Håndavtrykk og tegninger med navn.
- ☞ Våre voksne spor, en hilsen og navnetrekket til den enkelte medarbeider - vår egen «grunnstensmeditasjon»
- ☞ Maurelizes tegning av huset i miniformat
- ☞ Vidar Rune Synnevågs plantegning i miniformat
- ☞ 4 små eplesteiner: en fra øst der solen står opp, en fra vest der stjernene tennes, en fra nord der mennesket våker og en fra sør der varmen strømmer...
- ☞ En rosenkvarts for harmoni og balanse,
- ☞ En nisse for vennskap, for lek og for latter,
- ☞ En skytsengel som verner, som lyser og som varmer.

Nå fikk vi høre hver av medarbeiderne lese høyt vår «Grunnstensmeditasjon» med våre Ønsker for Eplekarten setning for setning:

ØNSKER FOR EPLEKARTEN

Måtte dette huset ta i mot og ønske velkommen,
varme og verne dem som søker hit
Måtte livet i dette huset gå langsomt nok, langsomt nok til lek og undring
Måtte menneskene i dette huset lytte, - lytte til vinden når den bærer bud om
noe utenfra,
lytte til hverandre om det butrer i mot
Måtte rommene i dette huset gi plass nok, plass til det uforutsette som blir til når hjertene åpner seg,
gi plass til latter og glede, overraskelser og humør
Måtte dette huset vekke skapertrang, trangen til egenskapelse, kunnskapelse og vennskapelse
Måtte de voksne i dette huset våge å gå foran både i storm og solskinn
Måtte dette huset la barna bade i gode farger og lyder, i varme og lys som fyller det med livsglede
Måtte dette huset og omgivelsene fylle barnet med oppdagelsestrang, med virkestrang og livsfryd
Måtte dette huset gi barna gode minner og livsmot
Måtte dette huset bli barndommen verdig.

Etter dette sang Maurelize en vakker, afrikansk velsignelse for huset, og så Torhild la grunnstenen ned.

Til slutt fikk barna og de store synge en av sine yndlingssanger med full kraft:

Tro på andre og på deg selv
Over oss alle er himmelens hvelv
Ingen krok er på jorden så sort
At lys ei kan jage skyggene bort
Hei hå!
Tenn din ild i kveld!
La den skinne for seg selv!

Som avslutning ble alle oppfordret til å forsyne seg med et eple fra kurven i bunnen av bakken –og vi undret oss et øyeblikk over hva som kan skje der kjernene legges?!

- og det eventyret, sa Trudi, det er bare nettopp begynt....

Du trenger:

- Delfia (kokosfett)
- Fuglefrø (ferdigblanding, eller solsikkefrø, nøtter etc...)
- Former (f.eks. små yoghurtbokser eller pepperkakeformer)
- Pinner (klipp av grener)
- Hyssing

Slik gjør du:

- Smelt delfia over lav varme
- Bland inn fuglefrø
- Fyll formene
- Stikk nedi pinnene

Sett til avkjøling (gjørne ute). Når de er helt stivnet, tar du de ut av formene (klipp et hakk og riv de opp).

Bruk samme oppskrift som over, men i tillegg trenger du kakeformer og ståltråd.

Legg ut formene på et stekebrett og hell den ferdige fuglematblandingen i formene.

Litt fett kommer til å renne ut nederst. (Det er lurt å vente litt til fettene ikke er så rennende).

Lag små hull med en trepinne e.l. Sett brettet til avkjøling ute. Nå som det er kaldt, blir de veldig harde og da er det enkelt å få de ut av formene.

Lånt fra www.eventyrbarna.no

Stokkbarking på Aurora Steinerbarnehage

www.eventyrbarne.no

*Nettbutikk med leker inspirert av
Waldorfpedagogikken, med bruk av
naturlige materialer som tre, ull,
bomull og silke. Vi har også bøker,
hobbyartikler og mye annet.
Vi vil med våre leker inspirere barnet
til lek og kreativitet. Velkommen!*

www.eventyrbarne.no
post@eventyrbarne.no

Regnbuen Steinerbarnehage

LEDIG STILLING SOM STEINERPEDAGOG/PEDAGOG 2

Regnbuen Steinerbarnehage, som ligger på tunet til Steinerskolen i Asker, søker steinerpedagog/pedagog 2 fra 1/12-2013. Søker bør ha steinerpedagogisk bakgrunn, for eksempel førskolelærerutdanning fra Rudolf Steinerhøyskolen.

Barnehagen har 2 avdelinger med barn 3-6 år og 1 avdeling med barn 1-3 år, og den ledige stillingen er på småbarnsavdelingen.

Stillingen er et vikariat i forbindelse med fødselspermisjon, med mulighet for forlengelse. Pedagog 2-stilling, betyr at man arbeider sammen med en pedagogisk leder som har det overordnede ansvaret for avdelingen, men at man må påregne å ha ansvar for god del egne arbeidsoppgaver.

Søknad sendes Regnbuen Steinerbarnehage, Nesvengen 4, 1394 Nesbru
eller per e-post: regnbuen.steiner@barnehage.no

Tlf: 66 98 62 20 el. 45 46 47 90
Spør etter Mette.

Kalender

oktober		
23-26	The Unfolding Conference Alliance for Childhood Bryssel, Belgia	www.unfolding2013.org
november		
9	Leg og arbejde Rudolf Steiner Børnehaveseminarieret Danmark	www.steinerseminar.dk
januar		
25	Indføring i Steiner-pædagogik Rudolf Steiner Børnehaveseminarieret Danmark	www.steinerseminar.dk
februar		
22	Tilknytningens pædagogik Rudolf Steiner Børnehaveseminarieret Danmark	www.steinerseminar.dk
april		
4-6	Nordisk barnehagestevne Järna	www.steinerbarnehagene.no

STEINERHØYSKOLEN | OSLO
RUDOLF STEINER UNIVERSITY COLLEGE

Lokalt opptak
*
Søk restplass nå!

Pedagogiske studier

For deg som vil arbeide kreativt og meningsfullt med barn og unge!

www.rshoyskolen.no | adm@rshoyskolen.no

ÅRSSTUDIUM:
Studieår i billedkunstfag

BACHELOR:
Førskolelærerutdanning
Lærerutdanning
Sosialpedagogikk

MASTER:
Master i steinerpedagogikk

Alle studier er godkjent for støtterett hos Lånekasser

BÆREKRAFTIG LÆRING * GLOBAL KOMPETANSE * KREATIV PEDAGOGIKK
*** DYPE RELASJONER * MÅLRETTET OG UNIVERSELL UTDANNING ***

Delta på det nye Webforumet

Det nye webforumet på hjemmesiden til Forbundet er nå klart til bruk. For Steinerbarnehagene som er så geografisk spredd over hele landet, er det nå en mulighet til å kommunisere fortløpende i et felles webforum.

Dette er et lukket forum for oss som jobber i steinerbarnehager. Ved å dele kunnskap, tanker og ressurser kan vi gjøre hverandre og barnehagene bedre. Det kan være en støtte i den enkeltes arbeid.

Vi har delt forumet inn i noen hovedområder og underområder. Men det vil vi endre etter aktiviteten på nettet og etter behov.

Etter at du har registrert deg som bruker er det enkelt å bruke forumet. Du går inn via hjemmesiden til Forbundet. For å dele dokumenter med andre oppretter du en dropbox.

Bruksanvisning blir delt ut på Årsmøtet og sendt på mail. Der vil det også bli en demonstrasjon. Det er Andreas Røed som står for den tekniske utformingen og driften. Kontakt han på andreasroeed@gmail.com-hvis du lurer på noe.

Kontaktinformasjon for
steinerbarnehagene
og steinerskolene i Norge fins på
www.steinerskolen.no
www.steinerbarnehagene.no

B ECONOMIQUE

Returadresse:
Årstidsbrevet,
Thorstadvegen 6,
2609 Lillehammer.